



Novotny Tihamér

„Homage à Mozart”

Gondolatok Kovács László
számítógépes grafikáiról

Kovács László festőművész 1944-ben született Budafokon. Tanulmányait 1962-67 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán végezte, mestere Bernáth Aurél volt. 1971-74-ben Derkovits-ösztöndíjas. Sajátos képkalkotási módszere korán kikristályosodott, előbb sgraffito-szerű technikával főleg tábla-képeket készített, utóbb a grafika vonzotta. Fontosabb egyéni tárlatai: 1974-ben és 1979-ben a Stúdió Galériában, 1981-ben Mórton, 1989-ben és 1995-ben a Vigadó Galériában, 1992-ben a Szt. Kristóf Galériában, 1998-ban Pannonthalmán. Kiállított Németországban (1991) és az Egyesült Államokban (1999) is. 1992-ben Munkácsy-díjjal tüntették ki. 1997-től az egri Eszterházy Károly Főiskola rajz tan-székének vezetője, 1998-tól főiskolai tanár. 2006-ban hunyt el Budaörsön.

Nem is olyan rég, tavaly karácsony előtt még beköszönt hozzánk, budaörsi otthonunkba, de előtte telefonált, hogy nem zavar-e. Nem is tudom, velem valahogy mindig nagyon csendesen, óvatosan és udvariasan bánt, mint akinek rejtett, ki nem mondott szándékai, belső szent titkai vannak a másik emberrel kapcsolatban. Akkor nem volt ez egészen világos számomra, hiszen tapasztalataim szerint sohasem élt tolakodó módon, sohasem nyilvánult meg nyers és számító érdekek szerint örökölt és szerzett természete, (bár egyesek szerint nem volt egy egyszerű eset). Inkább valami lemondó önmegtagadással, ami esendő testi mivoltára vonatkozott, nem szellemére és lelkére, mert az – érzésem szerint – rendkívül kifinomult és gondoskodó lévén, ekkor már úgyszólván leheletszerűen éteri és fénytérmetű módon tükröződött mélyen csillogó szemében. Valószínű, ekkor már az anyaggal szembehelyezkedő keresők tétova létmódjában létezett, leledzett...

Egy gyönyörű, Földi Péterről szóló, frissen megjelent, vastag albumot hozott ajándékba, és kérte, hogy válasszak egyet a szigetszentmiklósi *Föld* című kiállításról visszakerült és nálam őrzött grafikái közül. Így kaptam tőle egy bekeretezett, a hátoldalán dedikált, 20x20-as számítógépes nyomatot, amelynek – nyilván célzatosan, hiszen az előlapján csak a „Kút” jelölés olvasható – a létállapotára vonatkozó metaforikus „Kútfej” címet adta. Dátumot is írt rá: 2005. XII. 17. Tudta, hogy nagyra értékelem új kísérleteit, mert amikor az egri kiállítása előtt átnéztük és kiválogattuk az anyagát a Trinitárius úti Templom Galéria számára, nem titkoltam meglepődésemet, és őszintén kinyilvánítottam neki elismerésemet a számítógép egerét és photoshop programját bravúros leleménnyel és rajzkészséggel használó, legfrissebb munkái láttán.

Látogatásakor arra kért, ha tehetem, és időm engedi, foglalkozzam az anyagával, és ne engedjem munkáit a feledés homályába veszni. De mindezt olyan tiszta szerénységgel és eszköztelen, tétova szégyenlőséggel tette – pedig a betegségéről is váltottunk néhány szót, és arról, talán van még egy hajszálnyi remény a gyógyulásra –, hogy csak távozása után esett le nekem a tantusz: Kovács Laci most, mintha búcsúzni jött volna hozzám!



Úgy emlékszem, a könyvet csak később lapoztam föl, s mindjárt a fedőlap mögött egy másik kis 20x20-as printelt grafikát találtam a következő ajánlással: *Ennél a küssé búskomor minotaurusznál kívánok boldogabb Karácsonyt és ajánlom figyelmedbe ezt a szép Földi „Könyvet”. Üdv: Kovács, 2005. dec. 18.* Így utólag úgy érzem, hogy egy cseppet sem irigyelte művész- és tanárkollégájától ezt a pazar könyvet, inkább csendes méltósággal viselt, kissé keserédesre és melankolikusra sikerült, ámde sorsszerű mosollyal az ajkán adta át nekem az ajándékot, mint aki végleg le- és elszámolt magával: nekem ennyi s ez adatott! A grafikán látható kusza, expresszív spirálként be- és összegubózdó, pókhálószerű vonalútrajzok is erről a magatehetetlen állapotról tanúskodnak: Minotaurusza végképp Thészeusz Ariadnétól kapott fonalába gabalyodott. Ugyanakkor a grafika jelkép-rendszerének egy másik olvasata utal egy mondókával kísért, bölcső nevezetű gyerekjátékra is, amikor a felemelt ujjainkon tartott zártrendszerű fonallabirintust úgy kell átvennie partnerünknek, hogy a bonyolult szálak össze ne kuszálódjanak egymással.

Amikor 2006. január 11-én halálhírét vettem, néhány képpel és egy portréfotóval összefűzött elektronikus körlevélben értesítettem barátaimat és ismerőseimet, hogy aki teheti, emlékezzék meg róla. Egy Hannoverben élő képzőművész barátom, Nádasy János magára véve a kérést, postán a következő levéllel és két számítógépes fotónyomattal lepelt meg engem. Idézem megkapó levelét: *„Kedves Tihamér, én tettem és megemlékeztem Kovács Lászlóról! Különösen az kapott meg, amit írtál: »...festőművész és jó ember...«. Sajnos nem ismertem, de ha a képmását nézem, valami rémlik. Talán Szentendrén vagy valamelyik miklósi tárlat alkalmával szólíhattuk meg egymást... De lehet, hogy tévedek? Majd megmondod. Két fotónyomatot készítettem sajátos eljárással. Szívesen dolgoztam rajta. Különös volt az érzés, hogy egy ismeretlen emberről, egy kollégáról emlékezhettek meg. Nagyon korán ment el. A képmásának volt valami meghökkentő, szuggesztív hatása: egy báránybekecsben elrendezett utolsó pillantás. Jól tetted, hogy elküldted. Az ember elment, de mint művész maradt. Köztünk a felfordult lova hátán halad tovább.”*

A két fotónyomat valójában ugyanaz, csak két színváltozatban készült el: az egyik szürkében, a másik barnítottban. Akik ismerik ezt a Bölcskei Miklós által megörökített és kivitelezett kitűnő portrét, amelyet Kovács László 2003-ban megjelent katalógusában tettünk közzé, tudják, értik és érzik, miről van itt szó! A kiadvány második oldalán tisztán, míg az utolsó előttin egy *táltostojásos* rajzába költözött látható ugyanaz a fénykép. Nádasy tehát egy szimbolikus gesztussal egybeforrasztotta a két képet: a két élet, a valóságos és a művészi, végképp egybeolvadt: a könyv tartalma egyetlen képsorrá, egyetlen ponttá sűrűsödött.

Kovács László ars poetica-i ízü, filozofikus szavai jutnak az eszembe, amelyeket az 1995-ös és a 2003-as katalógusában is közzétett, s amelyek a hitelét adják ennek a sorstörténetnek: *Vagyok olyan kényelemszerető, semminek alaposan nem utánajáró, hogy mintegy rákényszerülve, csak az úgymond végső dolgok érdekeljenek, olyan balek, hogy örök vesztésként éljem végesre szabott teljességemmel társalkodásomat, s még béna is egy lapos megszólalásra, hisz csak a sorok közötti képtelen képben történik igazán az elmondhatatlan, ami egyedül szóra érdemes. Ennyi és pont, ha nem volna a művészet kép-lényben fogalmazott végtelen sűrűségű pontja, – ahogy Mozart hallotta egyetlen pillanatba sűrítve a maga zenéjét, vagy János jelenésében, ez angyaltestté formált rettenetben, sikolyok közé szőtt égi szünetjelekben, hol egyként suhint a kegyetlen és még kegyetlenebb (mint igaz és még igazabb?), – a szerelemittas igazságosztó szeretet, a bárány végítéletével.*



Furcsa, archaikus örökség az övé, a mai frivol, szemérem és kegyeletstértő, blaszfémia-ákkal, istenkáromlásokkal terhes világunkban már-már időszerűtlen, szinte anakronisztikusnak tűnő. És Kovácsnak mégis igaza volt! S ezt éppen a mai kor legfőbb kísértői, a számítógép felhasználásával élete utolsó periódusában készített, printelt grafikák bizonyítják a legfényesebben, ahol ugyanolyan önfegyelmet, céltudatosságot, képanyelvi tisztaságot, hamisságokra, csalóka elhajlásokra képtelen, önnön világához hűen és következetesen ragaszkodó művészi magatartást tanúsított és gyakorolt, mint amelyet a vonalrajzain, sgraffito-in és bőrs munkáin megtapasztalhattunk már. Ezekben az opusokban újra feldolgozta és megrázóbbnál megrázóbb variációkban keresztezte összes jelentős szimbólumát és témáját: az ablakot, a karácsonyi kaktuszt, az ágfonadékot s a belőle szövődő „töviskoronát”, a tájat, a kertet, a kerítést, a kutat, a bölcső-játékot és a labirintust, a Minotauroszt, a Corpust és a keresztet, a fejet és a maszkot, a bálványt és a bárányt, a dudást és ördög bőrt, valamint a táltos- és csikótojást. Számítógépes grafikái között külön szériaként jelennek meg azok a darabok, amelyek Bukta Imre képzőművész (és tanárkolléga) portréjának karakteres és játékos megörökítésével foglalkoznak. (A dolog érdekessége, hogy ezekről a kísérletekről maga B. I. is csak most szerezhet tudomást.)

Azt azonban talán még kevesebben tudhatják, hogy Kovács László nagyon szerette a klasszikus zenét. A Zichy major alkotóházban megrendezett 2003-as kiállításán például, egy remek kis komolyzenei koncertet adott elő G. Ph. Telemann műveiből Albert Gizi és Kertész Kata társaságában. Nem véletlen tehát, hogy 2006 őszén a budaörsi Leopold Mozart Zeneiskolában Kovács László számítógépes grafikáival emlékeztünk a híres zenepedagógus zseni fiára, a 250 évvel ezelőtt, 1756. január 27-én született Wolfgang Amadeus Mozarttra.

A sok tucat Mozart-variációjában a zeneszerzőről fennmaradt eredeti festmények és grafikák beszédes reprodukcióit használta alapul (valószínűsíthetően például Barbara Kraft 1819-ben készített posztumusz képét az érett férfiról vagy Jean-Baptiste Greuze és valószínűsíthetően Pietro Antonio Lorenzoni 1763-as egy-egy portréját a gyermek *csodalényről*, esetleg Johann Nepomuk della Croce festményét a fiatalemberről), amelyeket a számítógép adta lehetőségeken túl (torzítás, átszínezés, folt- és felülethatások keltése, montírozás, átforgatás, kettőzés, ismétlés másképp stb.) a rendkívüli kezűgyességet igénylő átrajzolásokkal tett játékosan átszemélyesített, ugyanakkor komoly beleélő képességről és azonosulási készségről tanúskodó lélektani portrékká. A pszichológiai vizsgálatok kimutatták, hogy Mozart zenéje megnyugtatóan hat a csecsemőkre és a gyermekekre. Talán ezért is kedvelhette Kovács László anyyira az istenszerető Theophilus, vagyis Gottlieb, vagyis Amadeus, vagyis Amadé Mozartot, mert magával ragadta a felnőtt zseni elpusztíthatatlan gyermeki tisztasága, „akinek Isten megengedte, hogy Salzburgban szülessék meg” – ahogy édesapja írta volt róla egykoron.

S bár tudjuk, hogy Mozartot téli hófúvásban, barátai részvétele nélkül egy közös vagy szegénysírba tették, s hogy rövid idő múltán már senki sem tudta sírhelyét fellelni, életműve szinte egyedülálló teljesítményként örökérvényűen hat ma is.

Kovács Lászlót 2006. január 30-án barátai és ismerősei népes tábora kísérte a budaörsi temetőbe. Számon tartjuk keresztjét, és csökönyös rendíthetlenséggel bízunk abban, hogy kiváló művészetét, mélységeket és magasságokat egyszerre megmutatni képes életművét soha nem fogják elfelejteni a képzőművészet iránt érdeklődő emberek.















